

DEO OPTIMO MAX. UNI ET TRINO,

VIRGINI DEI-PARÆ, ET S. LUCÆ,

Orthodoxorum Medicorum Patrono.

QUÆSTIO MEDICA*,

CARDINALITIIS DISPUTATIONIBUS,

manè discutienda, in Scholis Medicorum, die Jovis vigesima
mensis Februarii, anno Domini M. DCC. LXXVII.

M. MICHAËLE-PHILIPPO BOUVART, Regii ordinis Equite,
Regiæ Scientiarum Academiæ Socio, è Regiâ Societate Medicâ
Parisiensi pro Epidēmiis institutâ, Doctore Medico, Præside.

An è Rheumatismo recreatis Pila, prophylacticum †

I.

DOLERE & pati humanum est. Hominis vita, etiam beator, nihil aliud ferè est, nisi doloris & indolentiæ perpetua quædam alternatio. Numerosa hominem circumvenit morborum cohors, illiusque sanitati numquam non insultat. Felix ille est qui minimis torquetur, sanus, qui rarioribus urgetur malis. Inter tot morbos, quorum undique patemus telis, ali ægrum in vitæ discrimen adducunt, occiduntque non rarò; alii, (dubium an optabiliores, licèt periculosi minùs,) quàm relinquunt ægris mortalibus vitam, eam aut suâ pertinaciâ & diuturnitate miseram faciunt, aut *recidivæ* metu & frequentia precariam. Ex horum genere *Rheumatismus* est. Morbus atrox, contumax, curatu difficilis, & Plethoræ, eamque pressio, ut plurimum, pede sequentis Cacoymix soboles. Adultos quàm pueros, viros quàm fœminas sæpiùs exercet. Pueris corpus, in horas ampliandum, humorum redundantia minùs patet, quæ in partium incrementum absumentur. Fœminas, licèt ætatis ^{ægræ} adeptas, à Plethoræ confectaneis morbis vindicat, quæ ipsius Plethoræ effectus est naturalis salutarique, mensrua purgatio. *Rheumatismi* voce Catarrhum quidam intellexerunt. Si ratio habeatur, *Rheumatismus* est materiæ undecunque ad partem quamvis affluentis appulsus. Valuit tamen Ufus loquendi arbiter, ut apud Medicos *Rheumatismi* nomine intelligantur dolores erratici, ab essetâ materiâ utrò curòque pervolitante oriundi. Arthritidi morbus est congener affinisque. Solâ inter se ambo sede differunt, materiæ similitudine pares, doloris immanitate sæpè æquales. Sublimior est *Rheumatismus* & pomeria corporis obsidet. Profundior Arthritis. Ille musculos, iisque ^{super} injectas membranas vexat. Hæc Articulorum ligamenta occupat, & in ipsum sævit periositium. Quantumvis inter se consentire videantur, nonnihil tamen discrepant. Arthritidem, præter cruciatum atrocitatem, significant partis ægræ tumor ruborque. In *Rheumatismo* licèt atrociter lancinentur & lacerari quasi sentiantur carnes, nec tument tamen ut plurimum, nec rubent. Affectat Arthritis quemdam circuitum, & periodicè quasi ex condito recrudescit. Non item *Rheumatismus*, quantumlibet pronus sit in *recidivam*. Quos quidem semel torsit, ii in posterum ab improvviso illius insultu vix omnino sunt immunes. At nec statim recurrit temporibus, nec servatâ ullâ circuitus lege, sed prout ad reditum invitanti partis quæ ægrotavit debilitas, & quodlibet in rebus non naturalibus erratum. Pro variis quas infestat Microcosmi regionibus varia infert supplicia, diversaque sortitur nomina *Rheumatismus*. In femore Ichiâs audit, plebi

† M. L. C. BUURDELIN, Auctore, anno 1733.

32
sciatica. Amulatur in lumbis Nephritidem, à quâ tamen vomitionis absentia discriminatur. Vocant tunc Lumbaginem. Ad thoracis costarumque motores musculos delapsus, difficilem facit respirationem, falsamque non malè simulat Pleuritidem. Nullis demùm parcit partibus, quæ totum aliquandò corpus infestat, & universâ phlogosi deurit terra lues, Incautus impoituit non semel medentibus falsâ Scorbuti similitudine, mentientibusque luem veneream nocturnis doloribus. Est ubi eò pervenit mobî feritas, ut post longos cruciatus, solidis partibus tono suo spoliatis, & evanescente doloris omni sensu, vitatâ Charybdi delectatur in Scyllam æger, & variè intortis contâ naturam membris, nec unâ quasi ferruminatis ἀγκυραῖς, quâdam anticipatæ mortis imagine omni motu destitutusque, silicernio quàm viventi similior. Tot malorum causa est sanguis serum salinis plus æquo foetum spiculis, membranaceas nervosâsq; corporis partes continuò vellicantibus.

I I.

CUI morbi indoles probè cognita fuerit, ille de ejusdem causâ minimè dubitabit. Perpeccatâ in Rheumatismo eundi redeundique ab unâ ad aliam partem facilitate, ieri fluiditatem & dispositionem ad motum, illius causam esse, nasutus quilibet statim odorabitur. Quem aut parum noverunt, aut minis accuratè descripserunt Rheumatismum, illum pro Catharro habuerunt veteres, nec dubitarunt in caput refundere. Ventriculorum alij, alij lienem, hepar ille, hic alia quælibet viscera, prout visum fuit, immerentia culpârunt. Jure an injuriâ, illi viderint, qui nôrunt in sano homine, à suscepto repentino frigore, sæpissimè ortum fuisse Rheumatismum. Illius causa remota fieri potest, quidquid sanguinem densat inspissatque. Hinc victus lautior, calenti corpori subito impactum frigus, indèque prohibitum salubre adeo Perspirationis effluviu, nec tam in sanguinem resiliu, quàm effusum intrâ muscularium fibrillarum membranarumque vacuola, pessimo huic affectui ansam præbent non rarò. Spissior scilicet sanguis vasorum impulsui parum morigerus, ubivis locorum cespitat. Indè humorum minor tardiorque ad cutis poros appulsus. Constrictæ aliundè, quæ rubulorum Perspirationi famulantium apicibus insident, epidermidis squamulæ, exhalandis succis eò facilis exitum occludunt, quò segnius ab infarctis organis illi propelluntur. Ocluso igitur exitu, negatogue à ponè sequentibus aliis humoribus reditu, quid superest, nisi ut, quâ data porta, effugium quærant, & per minimorum vasorum exilissimas commissuras, viam sibi faciant in partium substantiam. Huic operi totus non est par sanguis. Globulosæ illius partes corpulentiores sunt; lymphaticæ intricatior; viscosiores lentioresque bibulosæ; omnium aptissimæ feri particule. Quæ ploratûs instat & lacrymularum per vasorum dilatatos poros exprimuntur. Sui juris tactæ, pessimo partes inundant diluvio. Morâ fiunt aciores, evolutisque quibus scatent salibus, nervos, membranas, & quidquid est in corpore sensû exquisitu laceffunt continuò, punguntque. Rheumatismi causam esse serum, ipsius morbi mores probant. Nulla adest in dolente parte coloris mutatio. Exiguus illam aut nullus elevat tumor, isque facili negotio discutiendus. licet perseveret dolor. Locum facillè mutant Rheumatici dolores, relicta unâ parte omnino indoente, ad aliam dicto citius transeunt. An non hæc sunt humoris tenuissimi, & causæ maximè mobilis indicia? Rheumatismo laborantium sanguis magnæ feri copię innatat. Quid verbis opus est? Spontaneo naturæ viâtricis conamine morbus sæpissimè sudoribus terminatur. Sudoribus autem quid eliminatur? Serum, saltum & acre. Quis æger sudoris in oculum decidui falsedinem non est expertus? Quis, judice & teste linguâ, illud item de sudore non constiteat?

I I I.

VIS è Rheumatismo recreatus sanum te & à pessimi morbi novo insultu immunem prætare? Quam monstrat natura viam, sequere. Morbum sudoribus sanat sæpissimè; eum sudoribus anievertere ne dubites. Sic & dolori occurre, & medicamentorum individuo comiti, fastidio. Est quidem aliquid æquâ lance pensitatis cibo & potu uti. Est aliquid etiam partitis, ut decet, somni vigiliarumque temporibus indulgere. Nec sanitati parum confert ærem spirare temperatum purumque, & ita imperare animi affectibus, ut nec veterino mens torpeat, nec astu continuo excalescat. At illa non omnem implent paginam. Excreto um reitorumque summa illi habenda ratio est, qui vult Rheumatismi præcavere reditum. Inter excreta, sive copiam spectes, sive necessitatem, sive perennitatem, primas tenet Perspiratio intensi's. Quamdiu persistat, res in vado est. Si varia sit, nec sibi constet, sudore componenda est, & labore allicienda, aut, quæ laboris species est, exercitatione invitanda.

Exercitii non unum genus complectitur Gymnastica. Ars veteribus quàm nobis usitior. Nunc pro solo fere est oblectamento, quæ olim non raro erat pro medicinâ. Sic Luctâ curabat Hydropisium Oribasius, Gestatione Aëtius, Cælius Aurelianus vociferatione. E numero pluribus, quas offert Gymnastica exercitationibus, nulla præcavendo *Rheumatismo* aptior est, quàm Pilæ ludus. Veteribus non incognitus, Græcis & Romanis familiaris, à nōstro tamen non nihil diversus. Palestram in quâ ludentes exercentur Sphæristerium vocant desumpto à Græcis vocabulo. Loci structuram norunt omnes; ludi leges conditionesque callent non à pauci, salubritatem ignorat nemo. Non injucunda est Monomachia Pilæ ludus. Unus cum uno congregitur. Nisi utrique vitium fuerit, assumpto utrinque periculi socio, binos binis terga revinctum manile. Linea sunt femoralia & tibialia. Calcei est molli alurâ confecti. Sub hac levi pugnatur armatû: Quod scilicet ad omnes motus, numeroque propemodum infinitas inflexiones, habitus celeritque fiat corpus Manile corpori circumdare nullus omiserit, nisi ignarus, aut parum cautus. Illud siquidem habet commodi hoc cingulum, quod & corpus stringendo firmet, & compressis non nihil visceribus hepar fulciat, cujus pondere deorū tractum diaphragma, inter crebros ludentium subfultus succussusque, respirationem reducat difficiorem. Necessariæ quidem huic exercitationi sunt vires. Quæ tamen vincendo sola non sufficiunt. Acri opus est oculorum acie, & judicio. Illâ, fulguris instar adactam pilam prævidebis, eamque aut declinabis, si eâ re tuâ fuerit, aut curvaro, ne te tangat, salutabis corpore: hoc, Pilæ in parietem obliquâ lineâ impingentis refultum, vel suprà suum axem rotatæ casum, certius prænosces. Jam verò quæ motuum varietas? Qui decertantium unus? Modo suprà caput volans pila, non expectato illius resultu, elato brachio excipienda est, & demittenda; modo humi repens eadem submisso reiculo relevanda. Ludentium alter iussus inorquet pilam viribus. Opponit alter pro clypeo reticulum impavidus. Dum ille, pronus in ictum, totus est in feriendo, hic stat suâ mole, totus in impetu sustinendo. Peritiæ tamen minus est in pilâ validè impellendâ, quàm in eadem ita collocandâ, ut amuli fallat industriam. Sphæristerium in duo dividit, ab uno ad alium protensus parietem funis quidam, pendente ad pavementum reti conspicuus. Ludit benè qui suprà, male qui infrà funem, sphæram pellit: Eleganter, qui novit ictum ita temperare, ut pila transeundo, funem quasi lambat, & ad sphæristerii hunc illamve angulum non tam currat, quàm rependo quasi emoriatur. Hinc imbellis sphære aut minimus aut nullus resultus; urgens proinde ludenti, corporis celeritèr inflectendi necessitas, excipienda pilæ major industria, parque remittendæ ejusdem difficultas. Sine technis & dolo non luditur. Artis & unum oculis & corporis etiam conversione ac situ, loquim affectare, & mutatâ subitò docilis manû directione, alium impetere. Sic ictu deluatur hostis insperato. Ad eam, quam attingere velle te simulasti, sphæristerii partem ruit celer, fugientem verò aliorum dum videt pilam, & insequi fludet, te se subito summoque nisu recolligit, indè rediturus, quod eum error egerat præcipitem. At ille par pari referet, dolumque dolo vicissim compenabit. Fraudis memor hostis, in eum quem mox deserueris locum, sphæram mittet, quam tu non nisi veloci poplitum auxilio, anheluque attingas. Quid plura? in eo singularis certaminis genere totus fere, nec sine voluptate laborat homo. Exercentur intuitu oculi, impellendo brachia, manus stringendo, vociferatione & crebrâ respiratione pulmones, multiplice inflexione lumbi femora tibie & pedes cursu, ipsaque mens, dum versat dolos, ratiocinatione.

I V.

SANITATI servandæ convenire exercitium nemo non fatetur. Illud quantæ sit in firmando corpore utilitatis, ipsa docet natura, quæ infantibus, & pueris tantam indidit, pro ratione ætatis ad motum propensionem. Naturâ duce currunt, saltant, colluctantur, lascivientes illi naturæ Palestritæ. An non idem in junioribus quibusslibet animalibus observare est? Certo sanè indicio, motum esse corpori fovendo & roborando maximè idoneum ac necessarium. Sin minus, novercam ageret non matrem natura optima quæ nos ad exercitationis ferè continuæ laborem eâ præsertim ætate impelleret, quâ loquenti illi soli, libentes auscultamus. Eatenus sanum est corpus, quatenus à Plethorâ immune. Plethoram imminuit exercitatio. Faustus est, & in promptu consequentia. Labore muscoli in validiores cientur motus. Ab iis vasa sanguinem deferentia fortius premuntur & sapius, indè sequitur

4

liquidorum corporis major tritus. Quò illa subiguntur exactius, eò secretionibus ipsique nutritioni aptiora evadunt. Nec sunt hæc, verba vocesque rantum. A labore etiam duro corpus uberius nutritur. Dubitas? Experientiam consule, & ipsi saltem crede oculis. Quà proportione pars quolibet corporis exercetur & laborat, eà vires acquirere illam videbis. Quàm lata sunt Remigibus pectora! Quales ostentant humores Bajuli, quos dorsi lumborumque habent musculos! Cantoribus quale pulmonum robur, quæ vox Stentorea! Quàm lacertosa sunt crura & femora Leticariis! Quàm inuisita demum, Pila ludere solitis pugni firmitudo! Hæc omnia quid præstat? Labor, exercitium. Quæ quidem quâ ratione; novi & uberius pabuli accessione corpus roborant, eadem eliminandis relictis à nutritione fucis, id est, fovendæ *Perspirationi* inserviunt. *Rheumatismum* facit serum mordax in membranas musculosque delapsum. Extrâ cancellos errare gessienti sero favet sanguinis spissioris & idcirco tardioris, mora in vasis capillaribus. Hanc sequitur, aut aliter ac in lacte concrementis, feri acrioris, à coeuntibus simul aliis sanguinis partibus expressio & expulsio. Sic solitis vasis exterminatus, inuis inuitique partibus sese insinuat acer Ichor, ingratus hospes, triste relicturus extortæ hospitalitatis pretium. Quis sanæ mentis non sentit, illum *Rheumatismi recidivæ* minus futurum obnoxium, qui pesti morbi cautæ prospicere noverit, eam conciliando vasorum fibris firmitatem, quæ par sit attenuando sanguini. Undè liquidorum corporis fluiditas major, faciliorque proinde eorundem per cutis spiracula exhalatio. Quod à pilæ exercitio contingere nullus non fatebitur.

V.

PESSIME de *Rheumatismi* causâ ille iudicat qui caput incusat. Delirantibus aliis partibus, infons alia damnatur. At in caquite non raro incipit, quid alias partes derivatur deinceps morbus. Indè illius mores inferas, non causam. Ventriculus imbecillior, aut malè morata, quæ alimentorum cõctioni inserviunt, viscera causam huic morbo præbent. Fateamur, sed remotam, nec nisi conspirantibus, partium, *transpirationis* materiæ præparandæ & eliminandæ dicatarum, debilitate aut erroribus efficacem. Nec destruedum, quàm extruimus, morbi ætologiæ, duce Avicennâ, obspicias status esse *Rheumatismi* parentes. Illud quidem veri quamdam speciem videtur præ se ferre morbi quæ materiæ inconstantia & mobilitate fulciri. Quid enim aëre mobilis? Quid subitis loci mutationibus obnoxium magis? Sed ex acris facili mobilitate, sequitur difficilior ejusdem intrâ vasorum, poris ubique & undique perviorum, tubulos incarcerationio. Si alicubi in humano corpore, maximè in abdominis tortuosis anfractibus regnat Æolus. Ibi ventorum patria, ibi statuum frequentiores procellæ. Labor est sat durus, inquires, Sphæromachia. Ita est, sed inassuetis. Ulu sit levior, feret bovem qui tulit vitulum. At inflabis, ut quid illud præcavendo *Rheumatismo* adhibere, à quo sapissimè idem morbus desumit originem? Æstate, etiam immoto corpore & quieto vel lenior aurâ Zephyri lassitudines inducit & *Rheumatismum*; quanto magis, ubi à violentiore exercitio corpus incaluerit. Nec illud diffitemur. Zephyrum tamen incitè aut exercitium ne crimine is. Hoc ubi contingit, solus ille culpandus est qui sudoribus, aliunde salubribus, cum disfluat, non novit sibi à frigore aëris præcavere. Hunc in finem familiaris est Pila ludentibus cautio quædam, quam omisisse credas piaculum. Solent illi, finito certaminè, cubiculum celeres ascendere, foco se se admovere, & cito depositis sudore madentibus ponderosisque indutiis, fricari. Illud boni frictions conferunt, quod siccis calidisque linis in tot accurate detergetur; unde minor frigidioris aëris formido; & si quid fortè, à violento sanguinis motu, succi crassioris minimorum vasorum tubulis hæserit, illud reposito eorundem pressu foràs propellatur, unde exhalandis humoribus nullus obex, & viæ patentiores.

An è Rheumatismo recreatis Pila, prophylacticum.

Proponebat Parisiis FRANCISCUS DOUBLET, Carnuteus, Saluberrimæ Facultatis Medicinæ Parisiensis Baccalaureus, nec non in Senatu Patronus, A. R. S. H. 1777.
A SEXTA AD MERIDIEM.